

Aproximació a l'estudi de l'Organización Juvenil Española (OJE) a Mallorca durant els anys setanta

José A. Cañabate

Llicenciat en història per la Universitat de les Illes Balears

L'Organización Juvenil Española als anys seixanta¹

El 6 de desembre de 1940 es va crear el «Frente de Juventudes», que enquadrava tota la joventut espanyola per a formar-la en l'esperit de FETJONS (Falange Española tradicionalista de las JONS). Al seu si es va crear una secció, les Falanges de Voluntarios (poc després Falanges Juveniles de Franco —FJF—), que servís com a referència i planter de *mandos* dels joves enquadrats. A la dècada dels 50 les FJF registraven una baixa afiliació, a més d'una presa de consciència intensa i agressiva dels valors propis de FETJONS. Però amb la substitució, l'any 1955, de José Antonio Elola —Delegado Nacional de Juventudes des de 1941— per Jesús López Cancio es crearien unes línies d'activitat més tècniques i asèptiques políticament, en consonància amb el canvi d'imatge del règim de cara a l'exterior i amb la progressiva pèrdua d'importància dels falangistes.

Amb aquesta filosofia es varen promulgar el 18 de juliol de 1960 els estatuts de l'Organización Juvenil Española (OJE), que inicialment es va definir com a *«movimiento fundado para la hermandad y entrenamiento de los jóvenes que deseen hacer de su vida un permanente acto de servicio a la justicia y a la Patria, dentro del espíritu cristiano de nuestros mayores»*. Al Decreto Ordenador de la Delegación Nacional de Juventudes (DNJ) de 1961 OJE apareixia com a associació pròpia del règim —fins als disset anys—, per a passar després a les Falanges Juveniles de Franco, *«en las que se recoge y encauza la vocación militante de los afiliados al Movimiento, hasta su mayoría de edad»*.

Cal destacar l'amplíssima gamma d'activitats realitzades per l'organització, com competicions esportives, viatges, activitats d'aire lliure, etc. Els directors d'aquestes activitats eren oficials instructors, titulats a l'Academia de Mandos José Antonio

1. Aquesta introducció és un resum de la nostra comunicació «Aproximació a l'estudi de l'«Organización Juvenil Española» (OJE) a Mallorca durant els anys 60». Va ser presentada al VIIIè Seminari de societat, ideologies i moviments socials a les Illes Balears a l'Edat Contemporània (Palma de Mallorca, 1995). Les actes encara no s'han publicat.

de Madrid.² Estaven habilitats per a dirigir, executar o col·laborar en activitats extra-escolars i extraprofessionals de la joventut; i per a impartir classes d'educació física i Formació del Espiritu Nacional. Quant a l'ideari d'OJE, la idea de servei —valor cabdal dins el falangisme, però no tan conflictiu com la *milicia* de les FJF— es destaca en el seu lema: «*Vale quien sirve*». Els seus principis generals estan sintetitzats en la *Promesa*, que es renova voluntàriament tots els anys i mai no ha variat. Els seus onze punts expressen aquest servei i l'amor a Déu i a la Pàtria. De tota manera, OJE ha sofert una contínua evolució, en què les grans concentracions i l'estil quasi paramilitar dels primers anys donen pas a un ambient progressivament més juvenil i actualitzat. Tot i això, el Consejo Nacional de la Juventud de 1967 destacava el fracàs dels esforços del Movimiento per atreure la joventut.

A Balears l'organització va registrar al llarg d'aquesta dècada una mitjana aproximada de 2.000 joves, més de la meitat de Palma de Mallorca. Aquesta quantitat —que no representava ni el 5% dels nins i joves de Balears— era la que recollien les memòries d'activitats, però no tots els afiliats comptats com a tals es trobaven en actiu. A més a més, a cada localitat on es trobava un *hogar* d'OJE les condicions variaven, principalment en funció de l'existència o no d'ofertes complementàries i de l'actitud de cada delegat local de joventut. D'altra banda, a mesura que avançava la dècada el nombre de participants en les activitats baixava de manera constant. I la participació dels *flechas* (10 a 14 anys) i *arqueros* (14 a 17 anys) era molt superior a la dels *cadetes* (17 a 21 anys).

Es pot afirmar, per tant, que OJE de Balears era irrellevant a final anys seixanta. L'objectiu del present article és traçar la seva evolució durant els anys setanta. Observarem com intentarà adaptar-se a les noves circumstàncies, tractant de renovar-se. Però les seves contradiccions internes faran inviable que ho faci en profunditat, evolucionant erràticament i amb baixos índexs d'afiliació. Després de la mort del general Franco es consumarà la seva autonomia respecte de la DNJ, que se saldarà amb una forta caiguda de l'afiliació —arribant a desaparèixer en algunes províncies— i amb una redefinició de la seva línia i objectius. Demostrarem, per tant, que OJE de Balears va ser durant els 70 una organització juvenil en crisi i amb baixa incidència social. Però, curiosament, seria capaç de sobreviure a la desaparició del règim dictatorial que la va crear.

2. La primera promoció d'oficials instructors (OI) va sortir d'aquesta acadèmia l'any 1942. A partir de l'any 1958 es creien places per a titular mestres-instructors (MI), que eren contractats com a interins fins que aconseguien la plaça d'un oficial-instructor que es retirà. És important destacar l'evolució del contingut impartit, que a mesura que va passar el temps varen ser de caire més tècnic en detriment dels polítics. D'aquesta manera, el currículum de la primera promoció d'OI —que en uns mesos va rebre continguts principalment doctrinals— no té res a veure amb les darreres de MI, que en quatre anys eren titulats com a mestres de primària, professors de formació política i educació física i caps de campament. (Vid. J. SÁEZ MARÍN, *El Frente de Juventudes. Política de juventud en la España de la postguerra (1937-1960)*, Madrid, Siglo XXI, 1988) Consulteu també l'Informe del director de la academia nacional "José Antonio" sobre formació de dirigentes superiores de juventud, d'abril de 1974 (trobat a l'Arxiu General de l'Administració —AGA a partir d'ara—. Secció de Cultura. Caixa 472).

Arriben els anys 70: la DNJ intenta actualitzar-se

Al principi d'aquesta dècada el règim estava intentant afrontar —o, com a mínim suportar— els canvis que s'estaven produint a tots els sectors de la societat espanyola. Per a aconseguir-ho va decidir establir uns mecanismes de decisió i de gestió més àgils. Així, s'aprovà un decret —el 21 d'agost de 1970— que promulgava les normes d'organització i desenvolupament dels òrgans de la Secretaria General del Movimiento. En el camp juvenil aquests canvis tendrien el seu reflex en la Norma Orgànica de la Delegación Nacional de la Juventud, aprovada el 18 de novembre. A aquesta nova estructura la Jefatura Central de OJE depenia, juntament amb la secció d'associacions i la de centres de convivència, del departament de participació.³

A més a més, Gabriel Cisneros Laborda va ser nomenat delegat nacional de Joventut,⁴ per tal de fer efectiu aquest nou tarannà. L'àmplia reforma que va iniciar Cisneros es traduí a Balears en la substitució de Joan Sastre,⁵ delegat provincial de joventut des de 1963,⁶ per un home més jove, Francisco López Caparrós. Per tant, l'agost de 1970 aquest home —oficial instructor procedent de Huelva— prenia possessió del seu càrrec⁷ i inaugurava una nova etapa en la política juvenil del règim a les Illes. Un acte tan simbòlic com la commemoració del XXX aniversari de la fundació del Frente de Juventudes⁸ il·lustraria aquests canvis: va incloure el comiat de les instal·lacions de la delegació provincial de joventut. La vella escola on es trobaven s'enderrocava⁹ i la delegació es traslladava a un edifici contigu, com veurem.

López Caparrós nomenaria aquell mateix any Francisco Lozano Cánovas «Jefe Provincial de OJE»,¹⁰ en substitució de Miquel Garau Carbonell, que ho era des de 1963.¹¹ Ambdós tenien per davant una difícil feina de redefinició, que va reflectir la memòria d'activitats¹² en aquests termes:

«La Organización Juvenil Española ha sido una preocupación constante de esta Delegación y se ha procurado vincular a ella a todos los Mandos Provinciales

3. Abans OJE estava inclosa dins una secció, la «Sección Juvenil». També hi estaven incloses les altres associacions juvenils i els «*cursillos de formación y capacitación profesional*». L'altra secció era la d'*enseñanzas* (vid. opuscle informatiu: «¿Qué es la Delegación Nacional de Juventudes?», Madrid, 1965. Trobat a l'Arxiu del Regne de Mallorca —ARM a partir d'ara—, MOV 40-14).

4. Era *consejero nacional*, i substituï D. Baldomero Palomares Díaz el desembre de 1969 (Vid. *Boletín de la Delegación Nacional de Juventud* 156-157, gener-febrer de 1970).

5. Vid. Carta (20-7-70) de Gabriel Cisneros a Víctor Hellín, Jefe Provincial del Movimiento a Balears. (AGA. Secció de Cultura. Caixa 239.) Aquest document està transcrit parcialment a la comunicació abans esmentada.

6. Vid. revista *Drach*, òrgan informatiu de l'OJE balear, 27 (febrer-març 1963).

7. Vid. diari *Baleares*, 18-8-70.

8. Vid. *Baleares*, 6-12-70, 15.

9. Al damunt es va construir l'actual Col·legi Públic Eugenio López.

10. En total varen ser substituïts vint-i-dos caps provincials d'OJE (vid. *Boletín de la Delegación Nacional de Juventud* 167, desembre de 1970, 1503-1516).

11. Vid. *Drach* 28, abril-maig 1963.

12. Vid. *Memoria de Actividades de la Delegación Provincial de Juventud de Baleares. 1970* (AGA. Secció de Cultura. Caixa 786).

haciéndose una revisión de medios humanos y materiales y un nuevo planteamiento para darla (sic) toda la vitalidad que debe tener la Organización Juvenil.

De tota manera, aquesta voluntat de millora per part del règim no va tenir una continuïtat a nivell pressupostari. Dels 572 milions de què va disposar la DNJ el 1970 es passaria a 320 milions el 1972.¹³ Veurem més endavant la importància d'aquest fet a nivell infraestructural.

OJE registrava a finals de 1970 una baixa participació a tot l'Estat.¹⁴ Basta destacar que aquell any només es varen produir 246.670 participacions en les seves activitats, mentre que el 1971 se'n produïren 733.490 i el 1972 passaren del milió.¹⁵ D'altra banda, dels 187.695 afiliats registrats l'any 70 s'augmentaria fins a 210.790 l'any 72.¹⁶

La voluntat d'actualització d'OJE es va traduir en un pla triennal d'OJE¹⁷ (1970-72), on predominaven dos aspectes. Primer, realitzar programes d'actualització i perfeccionament dels dirigents,¹⁸ que es farien efectius en els Centros Juveniles de Capacitación, els Grupos de Estudio y Formación, i la difusió de publicacions. Segon, estimular la participació dels afiliats, especialment a través de les juntes juvenils.¹⁹ Precisament seria la Junta Juvenil Nacional qui manifestaria la seva voluntat de potenciar una OJE renovada, no tan programada i que apostàs per l'aventura i la creació.²⁰

13. Cal afegir que l'any 1971 la DNJ va disposar de 549 milions de pts. *Vid.* informe: «Balance de las actividades realizadas por la Delegación Nacional de la Juventud en el trienio 1970-1972» (apartat «Introducción y datos generales») (AGA. Secció de Cultura. Caixa 240).

D'aquesta partida OJE va rebre 17 milions de pts. El 1972 va presentar a la DNJ un pressupost de 42.032.000 pts. Rebría 3.816.000 pts. de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes i de les Secciones de Relaciones Exteriores para el desarrollo y promoción del intercambio juvenil. Per tant, sol·licità a la DNJ 38.216.000 pts. Si la xifra ja era relativament alta (es demanava una puja del 100%), el retall sofert per la DNJ la va fer definitivament inviable.

Vid. informe: «Delegación Nacional de la Juventud. Plan General de Actividades. Año 1972» apartat 5.1.: «Jefatura Central de la OJE», 2. (AGA. Secció de Cultura. Caixa 240).

14. A Balears, per exemple, només 23 afiliats assistiren al Ciclo Formativo Navidad 1970. *Vid.* «Memoria de la Delegación Provincial de Juventud de Baleares. 1970» (AGA. Secció de Cultura. Caixa 786).

15. *Vid.* *Balance de las actividades realizadas por la Delegación Nacional de la Juventud en el trienio 1970-1972* (apartat «Introducción y datos generales»).

16. *Ibid.*, apartat «Organización Juvenil Española», 2.

17. Ens referim a OJE a nivell estatal. Si parlem d'OJE de Balears ho especificarem.

18. *Vid.* «Resolución N1 20/72 por la que se aprueba el «Plan de trabajo y programación de actividades de la OJE para 1972» (Annex 1, 17-18), signada pel Delegado Nacional de Juventud el 27-1-72. (AGA. Secció de Cultura Caixa 230). Destacam:

—Centros Juveniles de Capacitación: «...instrumentos de elaboración y ensayo de temas de interés formativo y... escuela de Mandos Juveniles».

—Grupos de Estudio y Formación: *amb la misión de llevar los planes formativos a todas las unidades, de postbilitar y estimular un ambiente de sensibilidad política.*

—Elements de difusió: *Hoja Informativa* i publicacions (manuals per a cursos, etc.).

19. *Vid.* *Balance de las actividades realizadas por la Delegación Nacional de la Juventud en el trienio 1970-1972* (apartat «Organización Juvenil Española», 1).

20. *Vid.* S. MARQUES i P. SOLER, «Els actuals moviments educatius en el Temps Lliure a Catalunya. Una aproximació històrica», a *XI Jornades d'Estudis d'Història Local*, Palma de Mallorca, Institut d'Estudis Balearics, 1993, 57.

Aquesta voluntat d'actualització volia fer front a un dels grans problemes de l'organització: la seva discontinuïtat.²¹ Així, al pla de treball de 1972²² es destaca que amb aquestes mesures s'aconseguirà una «Continuidad dinámica. Conservando el nombre y apellidos y recordando el origen, pero cambiando progresivamente de faz, de peso y de volumen», perquè «la ausencia de una línea institucional nos viene aportando imágenes de "ojos" diversas». En definitiva, OJE necessitava unificar les seves actuacions perquè la seva tasca i projecció social fossin efectives. De fet, mentre que en algunes províncies la seva presència estava molt consolidada, en altres fregava la desaparició:

El «Subjefe Provincial del Movimiento» de Barcelona, amb motiu d'uns actes a Vilafranca del Penedès escrivia que «inspiraban lástima y tristeza la escuálida formación de 18 mozalbetes que representaban a la depauperada Organización Juvenil Española».²³

Al pla triennal es parlava de la necessitat d'iniciar una línia de publicacions clarificadores. Però... quina era l'essència del pensament oficial d'OJE en aquells moments? Repassant alguns dels textos publicats en aquests anys ens adonam que el paper de la joventut com a agent actiu dins la societat és constantment exaltat. S'afirma, per exemple, que «Hace algunos años, la juventud no tenía apenas papel en la vida política y social; hoy juega un papel preponderante; ha de jugarlo, pues, de manera evidente, reflexiva, comprometida y exigente».²⁴ Aquest tarannà és propi de la concepció joseantoniana de la joventut. José Antonio és el referent bàsic en tots els textos consultats. Trobam, fins i tot, alguns llibres dedicats quasi exclusivament a desenvolupar el seu pensament, com el titulat *Selección de cuadros*.²⁵ De fet, com a cap juvenil d'OJE l'objectiu personal final és «mirar a José Antonio. Haciéndolo vivo en su quehacer diario. Leyendo con la máxima frecuencia su mensaje».²⁶ La concepció de la pàtria, en què la joventut ha de fer efectiu el seu compromís i servei, també és la propugnada per José Antonio. S'entén que la seva unitat és sagrada, car està unida «irrevocablemente en una unidad de destino en lo universal».²⁷

21. Vid. Resolución N1 20/72 por la que se aprueba el Plan de trabajo y programación de actividades de la OJE para 1972 (Anexo 1, 2). Destacam:

«...la OJE ha sufrido diversas discontinuidades... el entorno propio de la Organización —no la OJE misma— ha determinado vaivenes y juicios alternativos; en ocasiones, al aire de soluciones distintas por distintas personas a todo nivel; en otros por coyunturas concretas; en algunas, por agresiones del entorno».

22. *Ibid.*, 2.

23. Vid. C. MOLINERO i P. YSÀS, «El fracàs de l'obra predilecta del Règim», a DD. AA., *La joventut a Catalunya al segle XX. Materials per a una Història*, T1, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1987, 374.

24. Vid. ORGANIZACIÓ JUVENIL ESPANOLA, *Grado Cadetes. Curso provincial*, Madrid, Jefatura Central de la OJE, 1974, 28-29.

25. Vid. ORGANIZACIÓ JUVENIL ESPANOLA, *Selección de cuadros*, Madrid, Jefatura Central de la OJE, 1969.

26. Vid. ORGANIZACIÓ JUVENIL ESPANOLA, *Iniciación de Cuadros. Cursillo intensivo. Temario y guiones*, Madrid, Jefatura Central de la OJE, 1974, 25.

27. Vid. *Mi campamento*, Madrid, Delegación Nacional de la Juventud, 1976, 29-33.

No oblidem, a més a més, que aquest és el primer dels «Principios del Movimiento Nacional».

Finalment, l'altre element bàsic present als textos és el religiós. S'afirma, per exemple:

*«Como españoles no podemos olvidar que el Catolicismo, además de ser la religión verdadera, revelada por el mismo Dios, es también esencia determinante del destino histórico de España. Ni como bautizados ni como españoles podemos renegar de los valores del cristianismo, porque es tanto como renegar de nosotros mismos y de nuestro destino como comunidad».*²⁸

Un medi en què es materialitzen aquestes essències és el cançoner. Així, a un text destinat als *arqueros* s'afirma:

*«... cada himno, cada marcha, cada canción es una lección de historia, una exaltación patriótica, una consigna política... desentrañar esta lección... no sólo en lo que la letra dice, sino en lo que se capta entre líneas... es parte para el buen aprendizaje de canciones».*²⁹

En aquest text les cançons escollides són: «Cara al sol», «Prietas las filas»,³⁰ «Si madrugan los arqueros», «Montañas nevadas», «Himno de campamentos», «Vale quien sirve» i «Pasa la juventud». La majoria va ser composta durant els anys quaranta. També majoritàriament exalten aspectes bèl·lics i d'adhesió incondicional als principis anteriorment mencionats.

Ens sembla, per tant, que aquests anys l'actualització de l'organització és bàsicament infraestructural, no superestructural. Els aspectes ideològics continuen immutables, per això ens resulta especialment irònic que Torcuato Fernández Miranda, «Ministro Secretario General del Movimiento», citi la frase de José Antonio: *«Si una generación se debe entregar a una tarea nacional, no puede hacerlo con las palabras y los símbolos con que lo hicieron las generaciones anteriores a ella».*³¹

D'altra banda, la utilització del col·lectiu juvenil continua invariable. Així, *Baleares*³² considera que 1970 ha estat un any juvenil, en què:

«Sobresale de forma especial la participación masiva de los jóvenes españoles en la serie de manifestaciones multitudinarias... para refrendar con carácter popular nuestra lealtad al Jefe del Estado, al Ejército y a los Principios Fundamentales del Movimiento... en las ciudades escenario de las manifestaciones... hubo siempre un joven, un muchacho, que pronunció palabras de adhesión, de fidelidad, de promesa, de lealtad».

28. ORGANIZACIÓN JUVENIL ESPAÑOLA, *Grado Arqueros. Curso provincial*, Madrid, Jefatura Central OJE, 1974, 15.

29. S'afirma també que «La rentabilidad formativa de las canciones es inmensamente superior a la de tantas otras Actividades que suelen aceptarse por los Afiliados con mejor espíritu» (*Vid.* OJE, *Grado arqueros. Curso provincial*, 80-81).

30. En alguns textos d'OJE s'afirma que el seu himne és «Prietas las filas» (cf. OJE, *Iniciación de cuadros. Cursillo intensivo. Temario y guiones*). Però a les *Normas para campamentos juveniles 1973*, editades per la Delegación Nacional de la Juventud es considera que aquesta cançó és l'himne de la pròpia delegació nacional (*vid.* 35). A més a més es considera preceptiu que als campaments d'OJE es canti el «Cara al sol» en el moment d'hissar i arriar banderes. En canvi, a campaments d'altres entitats s'haurà d'entonar l'himne de l'entitat promotora «Prietas las filas» per hissar i «Cara al sol» per arriar si no en tengués (*vid.* 35-36).

31. *Vid.* ORGANIZACIÓN JUVENIL ESPAÑOLA, *Iniciación de cuadros. Cursillo intensivo. Temario y guiones. Flechas*, Jefatura Central de la OJE, Madrid, 1969, p. 4.

32. *Vid.* *Baleares*, 5-1-71, 25 (L'article es titula «Una juventud en línea»).

De tota manera, durant 1971 el règim vol demostrar que compta amb els joves. Les abans esmentades reformes del Movimiento provoquen que als Consejos Locales i Consejos Provinciales puguin ser candidats joves majors de 18 anys. Això fa que afiliats d'OJE s'hi presentin dins l'apartat F de l'article 28 de l'Estatut Orgànic: «Hermandades y organizaciones». Gabriel Cisneros podrà, per tant, afirmar que:

*«De 16.000 candidatos menores de 25 años, han accedido a los Consejos Locales 8.000, en las recientes elecciones... 8000 voces radical e inequívocamente jóvenes proclaman su presencia política.»*³³

A Mallorca, a més de diversos afiliats presents a consells locals, cal destacar que un afiliat resultarà elegit com a conseller provincial.³⁴ De tota manera, els joves entendran que aquesta reforma no equivalia a una autèntica representativitat. Així, a una reunió nacional de les assemblees de joves³⁵ es demanarà la disminució de l'edat civil als 18 anys,³⁶ autèntic cavall de batalla dels joves durant bona part de la dècada.

Un altre exemple de la voluntat d'apropament del règim ens el proporcionen les noves dependències de la delegació provincial de joventut, beneïdes a principi de juny.³⁷ A més a més d'oficines, s'inauguraven una escola d'aeromodelisme, una agència de viatges de cara als joves (TIVE) i un batzar juvenil. Respecte a OJE, Francisco Lozano insistia en el protagonisme del Centro Juvenil de Capacitación i l'autogovern dels afiliats, de cara ja al curs 1971-1972: «Que sean los mismos jóvenes quienes proyecten y realicen su propia organización, adecuada y suficientemente motivados por la Jefatura Provincial.»³⁸

OJE de Mallorca, un exemple de les contradiccions d'OJE

L'estiu de 1972 Francisco López Caparrós era substituït per Mariano Ysasi,³⁹ que continuaria en una línia semblant d'obertura. Això no implica que aquesta tendència fos uniforme. L'octubre d'aquest any era nomenat cap local de la OJE de Palma Joan Bonet Riera, oficial instructor que ja havia fundat al Frente de Juventudes —l'any 1943— la Centuria General Barceló.⁴⁰ En una trobada d'antics membres —al principi de 1974— Bonet tancaria l'acte «convocando de nuevo a sus escuadristas a renovar su colaboración, lejos de capillitas y grupúsculos,

33. Vid. *Baleares*, 9-3-71, 4.

34. Es tractava de José Juan Martínez Esteva, Jefe del Servicio de Actividades de la Jefatura Provincial de OJE. Vid. *Baleares*, 30-3-71, 10.

35. Aquest any es començaven a gestar assemblees de joves a nivell local; provincial i estatal, seguint les directrius de l'esmentada «Norma Orgànica de la Delegación Nacional de la Juventud».

36. A més a més, també es demanava un sol canal administratiu per a l'acció juvenil, tant masculina com femenina. Vid. *Baleares*, 28-4-71 (retall trobat a ARM, MOV 75).

37. Vid. *Baleares*, 30-5-71, 10.

38. Vid. *Baleares*, 11-9-71 (retall trobat a ARM, MOV 74).

39. Ysasi, criat a Palma, era un oficial instructor que exercia com a delegat local de joventut i inspector de zona a Mataró. Vid. *Baleares*, 14-8-72 (retall trobat a ARM, MOV 76).

40. Vid. *Baleares*, 25-1-75 (retall trobat a ARM, MOV 82).

al *Movimiento Nacional bajo la firme promesa de no desertar jamás*.⁴¹ Fins i tot, el nou Delegado Nacional de Juventud, don Guillermo Fernández Júlbez,⁴² present en l'acte de possessió d'Ysasi,⁴³ era partidari d'aquesta línia. Així, manifestà que «*hay que laborar para encontrar los caminos y dar a la juventud toda la autenticidad de nuestra fe en el Movimiento y en el 18 de julio*»,⁴⁴ perquè «*esa juventud entregada y con fe pueda ser ejemplo para aquellas juventudes que, acaso ya en la pendiente del suicidio colectivo, no ven más allá del materialismo y de la desesperanza*».⁴⁵

Però OJE de Balears no va ser durant aquells anys una font que nodrís els quadros del Movimiento. De fet, l'any 73 demanaren la seva inclusió només 19 afiliats.⁴⁶ De tota manera, els altres *cadetes*—encara que no estiguessin interessats a ingressar-hi— tenien la condició de *participantes en el Movimiento*. Com recordava la DNJ:

«*Los afiliados a la Organización Juvenil Española y los miembros de las asociaciones juveniles sujetas al régimen jurídico de esta Delegación Nacional que al cumplir los 18 años sigan figurando en las mismas, tendrán la condición de participantes en el Movimiento Nacional*».⁴⁷

Per tant, els joves que pertanyien a OJE i altres entitats com l'Organització d'Estudiants Universitaris (OEU), l'Associació de Joves Treballadors (AJT),⁴⁸ etc. figuraven a les llistes de participants del Movimiento. Però només aquells que realment així ho volien s'hi integraven, essent una minoria de la minoria. No obstant això, el Movimiento emprava els afiliats d'OJE sempre que ho considerava convenient. Per exemple, un cadet de cada província va assistir el novembre de 1971 als actes commemoratius de la mort de José Antonio⁴⁹ organitzats per la Jefatura Provincial del Movimiento d'Alacant. Sens dubte la seva presència marcial i disciplinada realçava aquests actes. Però, curiosament, es desautoritzà la concentració organitzada pels Círculos José Antonio,⁵⁰ que mobilitzà falangistes

41. Vid. *Baleares*, 8-2-74 (retall trobat a ARM, MOV 80).

42. Havia pres possessió d'aquest càrrec el febrer de 1972. Anteriorment era governador civil d'Orense. Vid. *Baleares*, 1-3-72 (retall trobat a ARM, MOV 76).

43. Vid. *Baleares*, 13-8-72, 3.

44. Vid. *Baleares*, 29-3-72 (retall trobat a ARM, MOV 76).

45. Vid. *Baleares*, 13-8-72, 3.

46. Vid. *Boletín de orientación e información para dirigentes*, redactat pel departament de coordinació de la delegació nacional de joventut, núm. 1, principis de 1974.

47. Vid. Circular 9/72, a *Boletín de la Delegación Nacional de Juventud* 188, setembre de 1972, 688-689. Aquesta circular duia a terme dos punts de l'article 8è de l'Estatuto Orgánico del Movimiento, de 20-12-68: «*todos los españoles podrán participar en las tareas del Movimiento... c) Por la constitución de asociaciones en el ámbito establecido por el régimen jurídico del Movimiento y la participación en las mismas; d) Por la participación en las organizaciones y demás entidades del Movimiento*».

48. Vid. la nostra publicació «Aproximació a l'estudi de les assemblees de joves, l'OEU i l'AJT a Mallorca». Va ser presentada al Simposi 25 Anys Institut d'Estudis Baleàrics. La transició a les Illes Balears (Palma de Mallorca, octubre de 1996). Les actes encara no s'han publicat.

49. Vid. Comunicació OJE 10/71, a *Boletín de la Delegación Nacional de Juventud* 178, novembre de 1971, 971-972. Aquesta assistència era habitual, i encara es mantindria varis anys (vid. Comunicació OJE 10/73, *ibid.*, 202).

50. Aquest era un grup —junt amb altres, com el Frente Nacional de Alianza Libre (FNAL) o el Frente Sindicalista Revolucionario (FSR)— que preconitzava l'existència d'una Falange pura i autèntica, molt lluny d'allò que en aquell moment representava FET-JONS.

de tot l'Estat.⁵¹ Òbviament, era molt més prudent reunir alguns joves «representatius» de cada província com a guàrdia d'honor de l'«Ausente» que als autèntics falangistes, molt més crítics amb el règim.

Al principi de l'epígraf hem constatat una evident disparitat d'estils i de persones. De fet, hem d'acceptar que —encara que és important destacar les grans línies d'actuació— la realitat quotidiana és la que marcarà la consecució dels objectius pretesos. Els locals (*hogares*) on es reunien els afiliats, per exemple, es trobaven en un estat de conservació molt precari. La gran majoria varen ser heretats de l'època del Frente de Juventudes, i només alguns s'aconseguien o es mantenien a través de la col·laboració d'alguna parròquia⁵² o ajuntament.⁵³ Això provocava que alguns fins i tot es trobassin en estat ruïnós.⁵⁴ Durant l'any 1973 s'enviaren pressupostos a la Jefatura Central d'OJE per a condicionar sis locals a Palma.⁵⁵ I la Junta Juvenil Provincial recordava que «entre las necesidades más urgentes se halla la del adecentamiento de Hogares Juveniles».⁵⁶ Però ja hem vist els retalls que estava patint la DNJ,⁵⁷ que afirmava: «los Hogares Juveniles... continuaron su marcha descendente por la falta de medios que no sólo impide abrir nuevos, sino que obliga a cerrar los que están en malas condiciones».⁵⁸

51. Vid. S. ELLWOOD, *Prietas las filas. Historia de Falange Española, 1933-1983*, Barcelona, ed. Crítica, 1984, 242-245.

52. A Palma, per exemple, OJE va aconseguir que li fossin cedits dos locals parroquials al Coll d'en Rabassa («Círculo José Antonio») i Gènova («Hogar El Salvador») (Vid. acta de la reunió ordinària de la «Asamblea de la Delegación Provincial de la Juventud de Baleares» de 30-3-73, 11. AGA. Secció de Cultura. Caixa 512).

53. L'ajuntament d'Algaida, per exemple, va col·laborar decisivament en les obres de reforma i condicionament de l'«hogar» d'OJE (*ibid.*, 11); el seu batlle va ser condecorat amb la medalla de plata de la joventut (Vid. *Baleares*, 15-6-73, 3).

54. Per exemple, *Diario de Mallorca* denunciava el 21-2-75, que el local d'OJE de Maria de la Salut es trobava en estat ruïnós (retall trobat a ARM, MOV 83).

55. Vid. acta de la reunió ordinària de la Junta de mandos de la Delegación Provincial de la Juventud de Baleares de 22-10-73, 8. (AGA. Secció de Cultura. Caixa 512.)

A més a més, aquell any ja s'havien realitzat reformes a dos *hogares* de Palma, el «San Javier» i el «Jaime I» (Vid. acta de la reunió ordinària de la «Asamblea ordinaria de la Delegación Provincial de la Juventud de Baleares» de 30-3-73, 11.)

56. Vid. acta de la Junta Juvenil Provincial de Baleares, 22-1-74.

57. Mariano Ysasi, entrevistat el 28 d'abril de 1993, va insistir en el fet que els pressupostos de la delegació eren molt baixos. De fet, a l'assemblea de la delegació provincial de joventut celebrada el 8-11-74 fixà l'austeritat com a primer dels objectius a desenvolupar, «reiterando la necesidad de que se aumenten las dotaciones económicas, que se incremente la plantilla de Oficiales Instructores insuficiente para cubrir las necesidades del Archipiélago...» (8, AGA. Secció de Cultura. Caixa 500).

Aquell any la delegació provincial va disposar de 14.200.000 pts. 10.076.920 provenien de la delegació nacional, 3.150.000 de les aportacions de participants en activitats, i 973.000 de subvencions (500.000 pts. de la Diputació provincial i la resta d'ajuntaments). Les principals despeses varen ser de personal (7.820.000 pts.) i activitats (5.100.000 pts.). (Vid. *Boletín de orientación e información para dirigentes* 2, febrer de 1974. AGA. Secció de Cultura. Caixa 723).

58. De fet, l'any 1970 es disposava de 1.387 locals a tot l'Estat; l'any 1974 de 1.084. (Vid. opuscle informatiu Delegación Nacional de la Juventud, «Memoria de actividades 1974», 73). A Balears, la delegació provincial de joventut va destinar 700.000 pts. per a material i serveis del pressupost de 14.200.000 pts. detallat a l'anterior nota. Aquesta proporció es pot aplicar a les altres províncies. (Vid. *Boletín de orientación e información para dirigentes* 2, febrer de 1974).

A més a més, és important apuntar que allò que l'Administració prioritzava era la realització de campaments, especialment els d'àmbit estatal.⁵⁹ Aquest punt de vista també es repetia a nivell local. L'Ajuntament de Palma, per exemple, donà aquest any —dins l'apartat de «*donativos a instituciones del Movimiento*»— 200.000 pts. a la Delegación Provincial de Juventudes, i en canvi un milió per a «*campamentos de juventudes*» —concepte que integrava campaments no només d'OJE, també escolars i d'iniciació.⁶⁰

El desenvolupament de les juntes juvenils com a òrgans participants en la direcció i govern d'OJE era ja una realitat a Mallorca a principi de 1973. Funcionaven una junta juvenil provincial⁶¹ i algunes juntes juvenils locals.⁶² Aquestes juntes, especialment la provincial, varen suposar l'existència oficial de nous punts de vista sobre l'organització als quals els dirigents⁶³ no estaven acostumats. La junta juvenil provincial demanava, per exemple, «*mayor contacto por parte de la Jefatura Provincial de la Organización con las locales*».⁶⁴

El setembre d'aquest any Joan Bonet va assumir la jefatura provincial d'OJE.⁶⁵ El seu estil de feina⁶⁶ va xocar amb la Junta Juvenil Provincial. Ysasi justifica el nomenament afirmant que «*la OJE tenía menos aceptación y él tenía el grupo Oasis y cierta ascendencia sobre un determinado sector de la juventud*». El cert és que els problemes varen aparèixer aviat. El desembre Cristòfol Soler Cladera, cap local de l'OJE d'Inca i president de la junta juvenil provincial durant 1974,⁶⁷ enviava una carta personal a Rafel Pons⁶⁸ criticant Bonet. Es queixava que únicament es comptava amb ells per a concentracions i actes públics. D'altra banda, aquest any s'organitzà un «*foro juvenil provincial*» d'OJE, i el seu director es queixava d'una comunicació del «*jefe provincial*» en què s'indicava que no

59. L'oferta de campaments i activitats d'estiu d'OJE a nivell estatal era amplíssima (vid. revista *Faro*, realitzada pel grup provincial de premsa d'OJE de Balears, 1, gener-febrer 1974, p. 9), encara que la provincial es limitava generalment a la realització d'un campament OJE a cada illa. Anar a un campament nacional costava l'any 1975 entre 1.500 i 2.000 pts., que incloïen els viatges i l'estada. (Vid. *Baleares*, 9-7-75, retall trobat a ARM, MOV 82).

60. Vid. *Diario de Mallorca*, 17-6-73 (retall trobat a ARM, MOV 78).

61. Vid. *Baleares*, 27-2-73 (retall trobat a ARM, MOV 78).

62. Vid. acta de la reunió ordinària de la «Junta de mandos de la delegación provincial de la juventud de Baleares», 26-1-73, 8 (AGA. Secció de Cultura. Caixa 512).

63. Els dirigents ocupen la línia jeràrquica més alta dins l'organització. Són dirigents des del «Jefe Nacional de OJE» fins al director d'un «círculo» (conjunt de grups-base d'afiliats, que generalment ocupen un local, anomenat *hogar*). Els funcionaris de la delegació de joventut ocupaven els càrrecs de dirigents provincials i de caps locals de les principals poblacions, com Palma, Inca, Manacor o Felanitx. Però des de principi d'aquesta dècada els afiliats anirien substituint-los.

64. Vid. *Baleares*, 27-2-73 (retall trobat a ARM, MOV 78).

65. Vid. acta de la reunió ordinària de la «Junta de mandos de la Delegación Provincial de la Juventud de Baleares» de 14-9-73 (AGA. Secció de Cultura. Caixa 512). Substituïa l'instructor Miquel Ramis, nomenat a final de 1972 (Vid. *Diario de Mallorca*, 6-12-72, retall trobat a ARM, MOV 76).

66. El doctor Sáez ens ajuda a entendre aquest estil quan afirma que el procés de «civilització» que va suposar el final del «Frente de Juventudes», «liberando la institución de obsoletos resabios castrenses y monacales», va ser «muy desigualmente asumido... no calaría demasiado hondo en los ámbitos periféricos locales» (Vid. J. SÁEZ MARÍN, *El Frente de Juventudes*, 254).

67. Consta com a president a les actes de la junta juvenil. Apareix com a cap local d'OJE d'Inca a *Hoja del Lunes*, 15-4-74, 27.

68. En aquells moments president accidental de la Junta Juvenil Provincial, segons consta a la carta, escrita el 12-12-73.

s'hi havia de parlar de política. Posteriorment Bonet puntualitzaria *«que debía hablarse, no de política falsa y destructiva, sino de verdaderos temas de interés político»*.⁶⁹

El maig de 1974 l'enfrontament era tal que Mariano Ysasi comunicà a Bonet que en una propera reunió *«Deberás limitarte a hacer acto de presencia, con el fin de presentar informe a los miembros de la Junta Juvenil Provincial... dejando totalmente libre al Presidente de la misma para que dirija la actividad»*.⁷⁰ Aquest conflicte és només un exemple de la lluita involucionistes-progressistes que s'estava produint dins d'OJE a nivell estatal. Un vocal de la Junta Juvenil Nacional envià una carta a Cristòfol Soler demanant-li el seu suport *«para que nada nos coja desarmados y se pueda esperar cualquier reacción que destruya nuestros deseos de autonomía y autogobierno»*.⁷¹

1974: OJE comença a distanciar-se del règim

Sens dubte l'esmentat vocal es referia a una reacció contrària a l'estatut d'autonomia d'OJE, que s'aconseguiria l'abril de 1974.⁷² Recordem que durant aquells messos l'esperit del 12 de febrer encara era present,⁷³ i a final 1973 fou nomenat Manuel Valentín-Gamazo com a nou delegat nacional de Joventut.⁷⁴ A diferència de Fernández Júlbez —de *talante incuestionable de falangista*—,⁷⁵ Valentín-Gamazo era un inspector tècnic de treball que no havia ocupat càrrecs importants dins el Movimiento ni el Frente de Juventudes.⁷⁶

Amb aquest estatut⁷⁷ la Secretaria General del Movimiento establia que OJE gaudia d'autonomia funcional i orgànica *«para el cumplimiento de sus fines»*⁷⁸

69. Vid. acta de la comissió permanent de la junta juvenil provincial celebrada el 6-4-74.

70. Carta signada per Mariano Ysasi i escrita el 18-5-74.

71. La carta tenia data de 25 de febrer i s'envià des de Santander.

72. OJE va ser reestructurada per Ordre de 19-4-74 (23-4-74 al BOE) i va quedar definida com: *«movimiento de hermandad y participación de los jóvenes que aspiran a hacer de su vida un permanente acto de servicio a la justicia y a España y a su pueblo, dentro de los ideales que inspiran los Principios del Movimiento Nacional»* (vid. opuscle informatiu de la Delegació Nacional de la Joventut Memoria de actividades 1974, 69).

73. Encara que poc temps, recordem —per exemple— que el «gironazo» va tenir lloc el 28 d'abril d'aquell any.

74. Vid. núm. 201 (octubre de 1973) del *Boletín de la Delegación Nacional de la Juventud*, on ja signa com a delegat nacional.

75. Vid. *Mástil. Información para dirigentes de campamentos juveniles*, DNJ, maig de 1974, 6.

76. Únicament va intervenir, a nivell estatal, *«en el montaje de Asociaciones Profesionales de Estudiantes... y formó parte de la I Asamblea Nacional de Estudiantes»* (ibid., 4).

77. Es desenvoluparia amb la Circular 13/76 de 10-5-76 (vid. *Boletín de la Delegación Nacional de Juventud* 232, maig de 1976, 435-438), la qual consideram significativament tardana, ja que es promulgà dos anys més tard que l'Estatut. Suposam que la gran inestabilitat d'aquells anys propicià que s'esperàs tant, per tal de veure com transcorrien els esdeveniments.

78. Aquests fins són: *a) Formar a sus miembros en la fidelidad a los Principios del Movimiento Nacional y en el respeto a las Leyes Fundamentales del Reino. b) Servir de cauce a las inquietudes, iniciativas y aspiraciones de sus miembros, con sincera fidelidad a su tiempo y a la juventud de la que es parte. c) Cooperar a la formación de sus afiliados en el ejercicio de la libertad y de la*

dins l'àmbit de la DNJ. A més a més l'organització s'obria a nins de 7 a 10 anys.⁷⁹ Això possibilità que es passàs de 234.760 afiliats a finals de 1973 a 239.709 a finals de 1974, encara que en realitat es produïa una disminució d'afiliats en els graus superiors.⁸⁰ El mateix succeïa a Balears, on es va passar de 3.867⁸¹ a 4.219⁸² afiliats. A més a més, durant 1974—segons la memòria de la delegació provincial— 2.000 afiliats es reunien diàriament als *hogares*.⁸³ Totes aquestes dades contrasten amb els problemes d'infraestructura i d'afiliats reflectits a les actes de la junta juvenil provincial o amb la participació en algunes activitats. Sabem, per exemple, que 38 *flechas* varen passar a *arqueros* o que es titularen 18 *jefes de escuadra* durant els cursets de Nadal de 1974.⁸⁴

Va ser a final 1974 quan Joan Bonet va ser rellevat de la Jefatura Provincial d'OJE, sens dubte per acabar amb l'enfrontament amb un sector dels afiliats.⁸⁵ Va ser substituït per l'oficial instructor Jesús Baena Morales.⁸⁶ A més a més, dos afiliats es convertien per primera vegada en dirigents d'àmbit provincial.⁸⁷ Observam, per tant, que l'organització s'anava desfermant poc a poc dels seus lligams. Semblava, a més a més, que el delegat nacional parlava en un nou llenguatge. Invocant l'esperit del 12 de febrer manifestava: «La Delegación nacional de la Juventud no piensa marcar pautas a los jóvenes, sino abrirles horizontes donde puedan desarrollar libremente su propia personalidad en amplias perspectivas».⁸⁸ Però aquests horitzons continuaven essent limitats per a OJE, que

responsabilidad, de cara a su futuro en el seno de la sociedad. d) Estimular en sus miembros la consideración del trabajo y del estudio como inexcusables deberes personales y sociales. e) Lograr la mejor ocupación del tiempo libre de sus afiliados, según sus aficiones y la finalidad formativa de la Organización, proporcionando los medios adecuados. (Vid. Delegación Nacional de la Juventud, *Memoria de actividades 1974*, 69)

79. Ara els graus de l'organització eren: *flechas* (7-10 anys), *arqueros* (11-14 anys), *cadetes* (15-17 anys) i *guías* (18-21 anys) (vid. ORGANIZACIÓN JUVENIL ESPAÑOLA, *Manual de Formación*, Madrid, ed. Servicio de Publicaciones de la OJE, 1984, 24).

80. El cens va ser: 21.927 *flechas*, 81.735 *arqueros*, 74.581 *cadetes* i 61.466 *guías*. D'altra banda, es passà de 25.048 unitats (*escuadras*, *centurias*, *grupos* i *círculos*) el 1973 a 19.851 el 1974 (vid. opuscle informatiu Delegación Nacional de la Juventud, *Memoria de actividades 1974*, 73).

81. *Boletín de orientación e información para dirigentes* 1, principi de 1974 (Madrid, AGA. Secció de Cultura. Caixa 723).

82. Aquesta era la distribució:

	Capital	Provincia	Total
<i>Guías</i>	524	725	1.249
<i>Cadetes</i>	459	769	1.228
<i>Arqueros</i>	555	651	1.206
<i>Flechas</i>	265	271	536

(*Ibid.*, principi de 1975).

83. També s'afirma que: 64 afiliats acudiren als cursos nacionals per a titular-se com a dirigents; 603 afiliats participaren en campaments provincials; 525 afiliats varen fer la Promesa; i 673 varen participar en equips esportius federats (vid. «Delegación Provincial de la Juventud. Balears. Memoria 1974», ARM, MOV 81).

84. Vid. *Maroma*, butlletí informatiu de la jefatura provincial d'OJE de Balears editat pel Centre Juvenil de Capacitació, 1, 1975.

85. Segons Mariano Ysasi «estaban "los de Bonet" y "los no de Bonet", y eso hubo que cortarlo».

86. Vid. *Baleares*, 22-12-74, 12; i *Última Hora*, 24-12-74 (retall trobat a ARM, MOV 81).

87. Rafel Pons era nomenat director del Centro de Capacitación Juvenil i Juan A. López Enseñat es convertia en «jefe provincial de actividades» (Vid. *Baleares*, 22-12-74, 12).

88. Vid. *Boletín de orientación e información para dirigentes* 10, desembre de 1974.

dies abans —juntament amb l'Acadèmia José Antonio— havia estat l'encarregada de commemorar el XL aniversari de la mort de l'estudiant falangista Matías Montero.⁸⁹

OJE no només es movia segons els interessos del règim, també era utilitzada per diferents grups de pressió o d'opinió. Per exemple, el juliol del 75 la junta juvenil d'Inca manifestava el seu disgust amb la Jefatura Provincial pel nomenament de dirigents que eren membres de la Guàrdia de Franco i ni tan sols pertanyien o havien pertangut a OJE.⁹⁰ Fins i tot, a final 1974, la DNJ havia hagut de recordar una norma de 1964 segons la qual *ninguna delegación provincial de juventudes presentará a unidades de OJE en actos o concentraciones sin previa autorización de la Jefatura Central*.⁹¹

No és estrany, per tant, que OJE sofria el rebuig d'altres grups juvenils no integrats dins la delegació de joventut. Però en realitat, rebutjaven el règim i tot allò que en depengués. Així, a Mallorca, només OJE, altres col·lectius també integrats dins el Movimiento —com OEU, AJT o la Sección Femenina— i alguns petits grups volgueren integrar-se dins les assemblees de joves, promocionades per la delegació de joventut. Aquests col·lectius varen tenir una paupèrrima capacitat de convocatòria a Mallorca,⁹² per la qual cosa la incidència de les assemblees de joves va ser mínima.

Els col·lectius que refusaren pertànyer-hi eren principalment grups parroquials i/o d'esplai i escoltisme. Els primers eren l'embrió del que posteriorment serien els Grups d'Esplai de Mallorca (GDEM), d'importància creixent fins als nostres dies. Quant a l'escoltisme, s'havia consolidat com la principal alternativa a OJE, que agrupava a Mallorca de set-cents a nou-cents nins/es i joves i destacava per la seva defensa de la cultura i de la llengua catalanes. Com afirma el bisbe de Mallorca, «des del règim es perseguia clarament que aquests grups no fossin només de formació catòlica... això provocava tensions. En canvi, el règim recolzava organitzacions que estaven a la seva òrbita... com... OJE».⁹³ L'any 1975 es produiria una escissió a l'escoltisme mallorquí⁹⁴ i es creà Escoltes de Mallorca, al qual s'adheriren uns tres-cents nins/es i joves. Aquest grup va defensar uns valors similars als de l'escoltisme catòlic, però des d'una perspectiva laica. Òbviament tampoc no participaria en les assemblees de joves.

Finalment, cal destacar l'existència de petits col·lectius clandestins com les seccions juvenils d'alguns partits polítics i sindicats, que —per raons òbvies—

89. Vid. Resolució 10/74 i Comunicació OJE 1/74, a *Boletín de la Delegación Nacional de Juventud* 204, gener de 1974, 39 i 66.

90. Vid. acta de la junta juvenil d'OJE d'Inca de juliol de 1975. La Guardia de Franco, estructurada per decret 4-2-70, depenia del Jefe Nacional del Movimiento i estava sota la directa responsabilitat del Ministro Secretario General del Movimiento. No tenia, per tant, cap relació directa amb la delegació de joventut (Vid. JEFATURA CENTRAL DE OJE, *Plan de información*, Madrid, 1972, 37-38).

91. AGA. Secció de Cultura. Caixa 479.

92. Vid. les conclusions de la nostra comunicació sobre assemblees de joves, AJT i OEU a Mallorca.

93. Va ser entrevistat el 6-5-93.

94. Vid. MOVIMENT ESCOLTA I GUIATGE DE MALLORCA, *Converses sobre escoltisme*, Palma, MEGM, 1981. Consulteu també l'opuscle informatiu: J. M. MAGRINYÀ i F. BOSCH, *Esquema històric de l'escoltisme i el guiatge a Mallorca*.

no tenien res a veure amb la delegació de joventut. De tota manera, alguns membres de les Joventuts Comunistes empraren com a plataforma reivindicativa l'AJT de Palma i Balears, ocupant càrrecs directius. Un d'ells, Mariano Izquierdo, recorda que «la consigna era entrar en movimientos juveniles, pero no en OJE, que no tenía solución».⁹⁵

Moltes vegades els atacs dirigits directament a OJE tenien com a origen que era confosa amb la delegació de joventut. Així, s'assumia que era OJE qui imposà el decret d'*organización e inspección de campamentos, albergues, colonias y marchas juveniles*,⁹⁶ que limitava i burocratitzava les activitats d'aire lliure.⁹⁷ A més a més, algunes informacions aparegudes en diaris de les Illes tendien a identificar membres d'OJE com a autors de destrosses i altres fets vandàlics.⁹⁸ S'ha de dir que en cap dels casos denunciats a Balears l'autoria va recaure en membres d'OJE.⁹⁹

Tots els membres dels col·lectius abans esmentats coincideixen en la seva valoració d'OJE com un ens monolític, però abans ja hem destacat la variable interpretació del caràcter i estil de l'organització entre els seus dirigents. Fins i tot també s'hi donava entre els afiliats. Recordem que els mitjans materials i humans eren mínims. Això provocava que a quasi tots els *hogares* fossin únicament els mateixos joves els que s'organitzaven. Únicament en els actes públics —com la *Promesa*, l'aniversari de la fundació de Falange, la setmana de la joventut, etc.— o en activitats com campaments, eren els funcionaris de la delegació de joventut els que dirigien les activitats. Aquesta situació de quasi independència es donava especialment a Palma, on els diferents *hogares* presentaven punts de vista de vegades enfrontats.¹⁰⁰ De tota manera, en alguns pobles era l'actitud del delegat local la que determinava la línia a seguir.¹⁰¹

95. Va ser entrevistat el 10-4-96 (Vid. la nostra comunicació sobre les assemblees de joves, OEU i AJT a Mallorca).

96. Decret 2253/1974 de 20 de juliol.

97. Vid. revista *Lluc*, núm. 648, maig de 1975.

98. Per exemple, a l'article «El viejo camino de Sóller a Lluc. A punto de desaparecer» es deia que membres d'OJE havien forçat una barrera. (Vid. *Última hora*, 6-5-75). D'altra part, a Menorca també es relacionaren, al principi de 1976, membres d'OJE amb actes delictius —explosions, incendis...— dels quals varen ser autors dos menors sense cap vinculació amb l'organització. (Vid. *Baleares*, 26-3-76, retall trobat a ARM, MOV 84).

99. Cal assenyalar el cas del llançament d'un artefacte incendiari contra els locals de *Diario de Mallorca* el març de 1975. Segons el diari, *fueron interrogados seis individuos allegados a la Guardia de Franco*. (Vid. *Diario de Mallorca*, 25-3-75, p. 33). Un d'ells va afirmar que pertanyia a OJE, encara que feia anys que estava totalment desvinculat de l'organització.

100. A l'Hogar San Javier de Palma es va proposar crear «un grupo de formación a escala nacional...las características para entrar... serían: tener el grado de cadete, llevar un año en el seno de la OJE, y ser de clara tendencia patriótica... este grupo... se llamaría Arriba España» (vid. acta de la reunió extraordinària de l'Hogar San Javier, de 3-10-75). Però a Inca «El 18 de julio (de 1975) parece que se tomó por así decirlo como el chiste del año. De esta localidad sólo asistió el jefe local». (Vid. acta de la reunió de la junta juvenil d'Inca, celebrada a finals de juliol de 1975). A més a més la revista *Doncel*, editada per aquesta prefectura local, defensava que a Mallorca es parlava el català i que s'havia d'introduir a l'escola. (*Doncel* 5, gener-febrer 1975). Aquestes diferències provocaven enfrontaments, que intentaven arbitrar les pròpies juntes locals. Així, l'Hogar San Javier va presentar una esmena contra Juan Negreira, pertanyent al Círculo Crucero Baleares, de Palma (convocatòria de reunió de la junta juvenil local de Palma, 13-2-76).

101. Només en les localitats més importants aquest càrrec era exercit per funcionaris de la delegació de joventut. Alguns dels quals, com Francesc Homar a Inca —impulsor decidit de l'esport amb excel·lents resultats— varen influir decisivament en l'existència de grups d'OJE. A la resta de

Observam, per tant, que els punts de vista se superposaven sense aconseguir-se una continuïtat o coherència interna. Sembla que l'únic aspecte de plena coincidència era el del servei social de l'organització. Activitats com la recollida de fons prodamnificats del sud-est d'Espanya (final de 1973),¹⁰² la participació anual en el dia forestal mundial,¹⁰³ la «Operación nacional para la defensa de la naturaleza»,¹⁰⁴ o l'«Operación se sirve al caminar»¹⁰⁵ demostren aquest tarannà. D'altra banda, no hem d'oblidar que només una minoria dels afiliats estava interessada en els aspectes ideològics. Eren aquells joves que estaven ocupant diferents responsabilitats dins l'organització, com a caps locals, vocals de juntes juvenils, etc. Però també integraven OJE nins i joves exclusivament interessats en determinades ofertes o activitats, com l'escola d'aeromodelisme, les bandes de cornetes i tambors, els equips esportius, els campaments, l'espeleologia o l'aire lliure.

D'aquesta manera, els fixters de l'organització s'anaven nodrint de noms, però la gran majoria mai no es donava de baixa. Això provocava que, com ja hem vist abans, a les memòries se sobredimensionàs l'abast real d'OJE. La delegació provincial afirmava, per exemple, que al 1975 el 8% dels joves de Balears hi estava afiliat,¹⁰⁶ repartit en 27 *hogares* i 37 delegacions locals d'OJE. És obvi, en definitiva, que molts d'aquests *hogares* i delegacions eren significatius només a nivell burocràtic i, com a molt, en qualque acte públic com la *Promesa*. No és estrany, per tant, que José Ignacio Fernández Delgado —*Jefe Central* d'OJE— afirmàs a final del 75 que «queremos quitar a la organización del contexto burocrático en la (sic) que, sin querer, se ha metido».¹⁰⁷

OJE després de la mort del general Franco

La mort del Caudillo suposava, especialment per a qualsevol organització dependent del Movimiento, la necessitat de plantejar-se un futur incert.¹⁰⁸ Durant

pobles els delegats locals eren voluntaris que, gràcies al seu pas pel Frente de Juventudes, a les seves bones relacions amb el cap local del Movimiento, a la seva afició per l'esport, etc. rebien aquest títol, que en molts de casos només era real sobre el paper. A mesura que avançava la dècada alguns afiliats d'OJE anaren assumint aquesta funció.

102. Vid. acta de la reunió ordinària de la «Junta de mandos de la Delegación Provincial de la Juventud de Baleares» de 22-12-73 (AGA. Secció de Cultura. Caixa 512).

103. *Ibid.*, 30-3-73.

104. *Mástil*, maig de 1974, 33-36.

105. Aquesta activitat volia motivar els *cadetes* i *guías* perquè articulassin respostes a problemes de la seva localitat. De fet, un informe de la jefatura provincial d'OJE de Balears sobre aquesta activitat s'afirma «Si una de las metas que tiene propuesta la Organización Juvenil es integrar sávia (sic) joven en las filas del Movimiento nacional, se ha de tomar dicha meta como subordinada a otra y dependiente del resultado de ella: La participación juvenil en la tarea social.» (Vid. «Operación se sirve al caminar. Informe de la actividad a la reunión de delegados locales», 1975).

106. Les dades són pràcticament idèntiques a les de 1974 (Vid. «Delegación Provincial de la Juventud. Memoria 1975», ARM, MOV 83).

107. *Baleares*, 9-11-75, 5.

108. A nivell oficial OJE era, sens dubte, partidària del continuïsm. El president de la Junta Juvenil Nacional d'OJE així ho expressava davant el Caudillo: «Sabemos servir porque nos consideramos

aquell any OJE ja havia avançat en la seva autonomia en aspectes com la inclusió d'al·lots¹⁰⁹ o la substitució de les juntes juvenils —consultives— per les *«juntas de la OJE»*, de caràcter executiu.¹¹⁰ A més a més a les «Bases para una política de juventud. 1976»¹¹¹ de la DNJ es planificava una *«redefinición de los contenidos político-formativos y de acción política»*. La pròpia OJE destaca que en aquells moments manifestà el seu desig de no ser l'organització juvenil de cap partit polític; reglamentà la substitució de la camisa blava i boina vermella en els graus *cadete* i *guía* i altres símbols polítics i promulgà uns nous estatuts.¹¹²

D'aquesta manera, el *«jefe nacional»* —fins a aquell any el terme era *«jefe central»*— afirmava que l'existència d'OJE es legitimava pel seu compromís de servei a Espanya; i que els afiliats *«forjarán sus propios criterios en base a la policromía de posibles alternativas y opciones sociales y políticas existentes o que en el futuro puedan existir»*.¹¹³ Podem observar al «Plan de Acción» d'OJE per a 1976¹¹⁴ que una vegada més aquest servei a Espanya equivalia a què hi jugàs el seu paper de col·lectiu que accepta, sense discussió, l' statu quo. El pla destaca com a objectius bàsics la unitat d'Espanya; la fidelitat a la legalitat establerta («Principios del Movimiento Nacional» i «Leyes Fundamentales del Reino») i al Príncep; i la *«lealtad y disciplina a todos los niveles»*. Quant a la policromia, una de les commemoracions que es mantenia era el «Día de José Antonio» (20 de novembre).

A Mallorca, trobam aviat exemples de l'obertura de l'organització. Així, el desembre de 1976 s'organitzà el «I Foro Provincial» d'OJE de Balears, amb assistència de representants de diferents formacions polítiques, com el Partit Socialista Popular, FEJONS, el Partit Carlí, etc.¹¹⁵ De tota manera, un repàs al butlletí informatiu d'OJE de Balears, *Maroma*, elaborat pels propis joves, ens recorda que el seu corrent d'opinió, durant 1975 i principi de 1976, era totalment favorable al règim franquista. En un editorial, per exemple, es dubtava de la conveniència

bien mandados. "Vale quien sirve", nuestro familiar lema juvenil es en si toda una norma de conducta. Traemos ante vos un mensaje de gratitud, de exigencia, de promesa. Gratitud a vos, caudillo de la paz, porque habeis dedicado por entero vuestra vida a la Patria. Exigencia de servicio para nosotros, los jóvenes, que hemos de aportar, desde nuestra propia vivencia, con voz auténtica y lenguaje propio, el pulso que la Patria nos demande en la hora del relevo que la historia habrá de marcarnos. Exigencia de autenticidad para que los caminos no se tuerzan y España nos llegue como vos la habeis querido, y como nos demandan cada día el recuerdo de nuestros mayores. (Vid. *Boletín de orientación e información para dirigentes* 9, novembre 1974).

109. De tota manera, molts testimonis orals recorden que des de l'any 73 ja participaven al·lots en activitats d'OJE de Balears. D'altra banda, cal recordar que la Secció Femenina va crear durant aquells anys la OJEF (Organización Juvenil Española Femenina), sense que tengués pràcticament transcendència. A Balears, OJE i OJEF varen realitzar algunes activitats plegats, com la *Promesa* de 1975 (Vid. ARM, MOV 242).

110. Vid. OJE: *Manual de Formación*, 24.

111. Vid. circular enviada pel secretari nacional de joventut al delegat provincial, 28-10-75. (AGA. Secció de Cultura. Caixa 477).

112. Vid. OJE: *Manual de formación*, 24-25.

113. Vid. «Comunicado del Jefe Central OJE. Santiago de Compostela 1976», 5 (AGA. Secció de Cultura. Caixa 1292).

114. Vid. «Plan de acción de la Organización Juvenil Española», a *Boletín de la Delegación Nacional de Juventud*, núm. 237, desembre de 1975, 830-842

de parlar de política.¹¹⁶ La figura de Franco, plorant la seva mort i recordant frases seves com «no se olvide usted: un núcleo que salvaguarde lo permanente», és lloada en els articles d'opinió. També es recorda una frase de Franco —*deponed ante el supremo interés de la Patria toda mira personal*— en un comunicat de la comissió permanent de la junta juvenil provincial en contra de les vagues del principi de 1976.¹¹⁷

En aquells moments de transició cap a la democràcia, OJE, encara que es declaràs independent, estava fregant la desaparició a les Illes. La possibilitat d'associar-se lliurement, sense càrregues històriques de cap mena, provocaria una sortida en massa dels quadres dirigents de l'organització —en aquells moments quasi tots eren joves afiliats— cap a qualsevol de les moltíssimes opcions que en aquells moments apareixien públicament.¹¹⁸ Així, l'enquesta de la joventut de 1977¹¹⁹ destacava que, encara que el potencial associatiu dels partits fos baix entre els joves, «sube mucho más —y más deprisa— la atracción de la actividad política» que altres, com les de tipus OJE o scout.

Però no només marxaven molts dels afiliats amb inquietuds ideològiques; també ho feien aquells que entenien OJE com a entitat prestadora de serveis, ja que el seu patrimoni es va reduir dràsticament amb la seva independització de la delegació de joventut. L'Administració, immersa en un complicat procés de reestructuració,¹²⁰ havia optat per la congelació de subvencions i la retirada de funcionaris i locals a l'organització. Òbviament, per a una entitat nascuda a l'empara de l'Estat, la situació no era fàcil. En aquestes circumstàncies OJE va reclamar un Ministeri de la Joventut; normativa específica que reconegués associacions juvenils de temps lliure,¹²¹ assignació proporcional de locals a totes les associacions juvenils; un sistema àgil de subvencions; i un consell de la joventut a nivell estatal.¹²² D'aquesta manera compartia les reivindicacions de totes les entitats juvenils d'aquell moment.

115. Vid. *Diario de Mallorca*, 15-12-75.

116. Vid. *Maroma*, maig de 1975, editat pel Centre Juvenil de Capacitació.

117. Recollit un suplement adjuntat a *Maroma* 4, gener de 1976.

118. Aquest procés també el va sofrir, encara que amb menys intensitat, l'escoltisme. La possibilitat de militar en partits polítics en un moment en què la democràcia quasi es tocava amb els dits era molt més atractiu per a qualsevol jove compromès que el militar en aquests moviments juvenils. Des de l'escoltisme, la gran majoria de joves passà a opcions d'esquerra, mentre que des d'OJE de Mallorca les opcions triades cobrien pràcticament tot el ventall ideològic. Alguns exemples d'això ens els donen afiliats com José Moreno, que formaria el grup anarcoecologista Talaiot Corcat per defensar Sa Dragonera; Joan Oliver Araujo —inicialment es vincularia als «Círculos de José Antonio», passà després a Falange Española Auténtica i posteriorment a les Joventuts Socialistes—; Cristòfol Soler —s'integraria al Partit Demòcrata Cristià—; o Josep Joan Rosselló —entraria al Partit Socialista Popular, assumint posteriorment diverses responsabilitats a l'Obra Cultural Balear—.

119. Citada a M. BELTRAN VILLALBA *et al.*, *Informe sociològic sobre la joventut espanyola 1960/1982*, Madrid, Fundació Santa Maria, SM, 1984, 172.

120. Recordem que la Secretaria General del Movimiento havia estat dissolta l'1 d'abril de 1977. Inicialment, l'ara anomenada Direcció General de Juventud passà a dependre del Ministeri de Cultura.

121. En aquell moment OJE, atesa la seva independència, i altres associacions que havien sorgit i no depenien ni de l'Estat ni de l'Església, es trobaven en una situació d'il·legalitat. L'administració va donar resposta a aquesta demanda amb el Real Decret 3481/1977, de 16 de desembre. A la seva introducció es manifesta: «Siendo una realidad sociológica indudable que el movimiento asociativo juvenil aumenta cada día se hace necesario establecer, siquiera provisionalmente, el procedimiento legal oportuno... distinto pero no contrario al de la Ley General de mil novecientos sesenta y cuatro».

122. Vid. *Hoja informativa*, Servicio de Actividades de la Jefatura Nacional de OJE, 23-10-77.

La minva d'afiliats era tal que el *«jefe nacional»* afirmava a principi de 1977 que *«en los archivos tenemos anotados 283.000, pero en activo contamos con 100.000»*.¹²³ Quant a OJE de Balears només va realitzar tres activitats l'hivern 1976-1977, amb la participació de 108 afiliats.¹²⁴ A més a més, Rafel Pons fa constar¹²⁵ que l'estiu de 1977 només es va fer un campament —a Eivissa—; l'estiu de 1978 no se'n va fer cap; i el del 79 es va començar de bell nou amb un campament a Mallorca, a què assistiren 52 afiliats.

El març de 1977 es va fer efectiva la demanda dels afiliats d'OJE de Balears perquè es nomenàs un *«jefe provincial»* no professional.¹²⁶ Es tractava de Lluís Josep Segura,¹²⁷ afiliat de disset anys d'edat,¹²⁸ que manifestava:

*«Sería una falta de sinceridad decir que no hemos estado condicionados, pero ahora mismo... la Organización abarca todo tipo de actividades de una manera totalmente objetiva. Es simplemente una asociación juvenil de tiempo libre, que no busca la actividad por la actividad; que quiere hacer del chico un hombre capaz para la convivencia, no hacerle azul o hacerle verde.»*¹²⁹

Però L. J. Segura, atesa la resistència que va trobar a nivell estatal per a desvincular-se totalment del passat, va decidir deixar de ser el cap provincial el juny de 1977.¹³⁰ Va ser substituït per Rafael Pons,¹³¹ que va mantenir aquest concepte¹³² de moviment educatiu,¹³³ amb inquietuds i reivindicacions nascudes dels propis afiliats;¹³⁴ per exemple la no-urbanització de l'illa de Sa Dragonera.¹³⁵ D'altra banda, OJE de Mallorca va participar en assemblees i reunions de grups

123. Entrevista apareguda al diari *La Región*, de Orense. Reproduïda a *Hoja Informativa*, 4, gener-febrer de 1977.

124. *Vid.* llistat de la delegació nacional de la joventut: «Actividades invierno-76. Ambito regional» (AGA. Secció de Cultura. Caixa 1292).

125. Rafel Pons va ser entrevistat el 21-4-93.

126. *Vid.* acta de la reunió de la junta juvenil de Palma, 2-3-76.

127. Durant 1976 era *«jefe provincial de organización»* d'OJE. Va ser nomenat per la Junta Provincial de OJE de març del 77 —fins a aquell moment era la delegació de joventut qui ho feia—, substituïnt el funcionari Antoni Ramis.

128. De fet, molts d'aquells joves que s'estaven fent càrrec de l'organització no havien complert encara els 18 anys.

129. *Vid.* *Diario de Mallorca*, 15-12-75.

130. Lluís J. Segura va ser entrevistat el 13-11-93. Afirmava que: «la nostra participació a alguna activitat de caràcter estatal ens va situar sobre la pista de què nosaltres érem... aquell sector que estava més pel canvi. De fet, aquesta va ser la causa de què en alguna reunió de caràcter estatal jo m'enfrontàs... i arribàs a la conclusió de què si l'organització no es tenia del nou esperit democràtic, pluralista, etc., no tenia sentit seguir».

131. *Vid.* *Baleares*, 29-6-77.

132. En una entrevista afirmava: *«quisiéramos que todos entendieran que OJE es un conjunto de nombres propios de jóvenes que viven el hoy como cualquier otra asociación o movimiento juvenil.»* (*Vid.* *Baleares*, 15-7-77).

133. Rafel Pons afirmava l'any 1978: «hemos rescatado el concepto de la dignidad humana, de la otra OJE burocratizada, y pretendemos un sistema educativo juvenil en el que no intervienen los factores docente-discente, lo que antes llamábamos mando se convierte ahora en un estimulador y coordinador de actividades entre grupos de distintas edades» (*Vid.* *Última Hora*, 19-7-78, 12).

134. Aquesta línia es desenvolupa en el document «OJE de Mallorca: hacia una pedagogía de actitudes», 2-12-78.

135. *Vid.* «Preocupación joven por La Dragonera», a *Baleares*, 29-4-77; o «Juventudes: actuar integrados en la defensa de la naturaleza», a *Baleares*, 15-7-77.

juvenils per tal d'aconseguir reivindicacions com la creació d'un consell local de la joventut —a Palma—, o la majoria d'edat als 18 anys.¹³⁶ També va participar en la constitució de la Taula d'Entitats Socials Joves de Mallorca.¹³⁷

Però difícilment es pot generalitzar al conjunt de l'OJE estatal aquesta línia, quan de fet els seus principals dirigents havien estat protagonistes directes d'etapes molt anteriors de la política juvenil franquista. José Ignacio Fernández-Delgado, *jefe nacional* a mitjan anys setanta¹³⁸ i des de 1978 a 1986, era entrevistat en aquests termes al final de l'any 75:

—*Se puede pertenecer a la OJE y propugnar la revisión de los Principios del Movimiento y Leyes Fundamentales?*

—*Esta cuestión no nos la hemos planteado nunca, pero en principio no. No podemos partir de un revisionismo de las leyes...*

—*Profesa alguna ideología determinada?*

—*Soy joseantoniano, pero no estoy adscrito a ningún grupo.*

—*Si usted profesa la doctrina de José Antonio Primo de Rivera... ésta (OJE), obviamente, tendrá un marcado sello falangista...*

—*La ideología joseantoniana forma parte de nuestra Constitución...*¹³⁹

Malgrat les dificultats, OJE de Balears va continuar existint, encara que sota mínims. A Eivissa, en un primer moment, es va mantenir un grup, liderat per Antoni Torres Costa. Però les diferències de criteri varen fer que aviat optàs per la sortida de l'organització.¹⁴⁰ A Mallorca, els locals varen desaparèixer i només varen quedar petits grups de nins i joves a Palma, Inca, Felanitx i algunes persones a Costitx i Sencelles. D'aquests grups quedaven a final anys setanta dues agrupacions a Palma i una molt més reduïda a Inca, que sumaven aproximadament uns 250 afiliats.¹⁴¹ De tota manera, les divergències de criteri entre OJE de Mallorca i OJE estatal varen continuar, abandonant l'organització un important grup d'afiliats encapçalat per Rafael Pons l'any 1984.

Conclusions

Encara que el nostre estudi encara no ha finalitzat, creim poder afirmar que OJE no va ser en cap moment una organització juvenil ni quantitativament ni qualitativa rellevant a Balears. Algunes de les raons dels seus baixos índexs d'afiliació poden ser: la utilització d'un missatge, un llenguatge i unes actituds ancorats en el passat i portadors d'un falangisme atenuat; la multitud d'interpretacions, actuacions i manipulacions a què va ser sotmesa; o la manca

136. Vid. secció «damunt d'aquesta terra» (a *Baleares*, 1977).

137. Vid. sol·licitud de la Taula al Ministeri de Cultura per a ser reconeguda (29-11-79).

138. Concretament, des de novembre de 1972 a març de 1976 (Vid. *Boletín de la Delegación Nacional de Juventud*, 190 i 230).

139. Vid. *Última hora*, 10-11-75.

140. Va crear una nova organització, anomenada «Portus Magnus». Ens basam en les afirmacions de L. J. Segura i Rafel Pons.

141. Vid. *Última Hora*, 19-7-78, 12.

de mitjans humans i materials per a exercir una acció efectiva a mig i llarg termini. Aquestes raons tenen el seu origen en la càrrega doctrinal rebuda pels oficials instructors durant la seva formació —encara que anàs minvant al llarg dels anys seixanta i especialment dels setanta—; les baixes dotacions pressupostàries de la delegació de joventut; la pressió de sectors nostàlgics o simpatitzants del falangisme dins el règim; la utilització per part d'aquest d'OJE com a massa fàcilment reclutable per a actes públics, manifestacions, etc.; o la preferència per part de l'administració d'activitats juvenils puntuals i a curt termini.

A això hem d'afegir el migrat paper dels altres col·lectius impulsats per la DNJ durant els setanta: l'Associació de Joves Treballadors (AJT), l'Organització d'Estudiants Universitaris (OEU) i les assemblees de joves. Podem destacar, per tant, el fracàs dels ens associatius potenciats per la delegació de joventut durant els anys setanta a Balears. Confirmam així les conclusions del VI Estudio Superior de la Juventud,¹⁴² de 1976, que destaquen les deficiències i la insuficiència de l'associacionisme juvenil a Espanya, principalment per la manca de mitjans, pobresa de plantejaments i «*caràcter paternalista de los órganos e instituciones que tienen competencias sobre la juventud*».

D'aquesta manera, la minoria de joves mallorquins que decidí associar-se va haver de triar dins una oferta associativa gairebé dicotòmica. D'una banda, aquests col·lectius depenents del Movimiento. De l'altra, alguns col·lectius depenents de l'Església,¹⁴³ com l'escoltisme, que potenciaven la cultura catalana i els valors democràtics; o algunes seccions juvenils de partits polítics i sindicats clandestins, que propugnaven lluitar obertament contra el règim franquista.

Malgrat allò afirmat al primer paràgraf, l'esperit tecnocràtic que impregnava els òrgans decisoris de l'Estat a principi dels anys setanta; la voluntat sincera i decidida de desdogmatització i democratització interna de les juntes juvenils; la necessitat del règim d'adaptar-se als ràpids canvis que vivia la societat espanyola; o fins i tot l'autonomia de què alguns grups varen gaudir motivada per la falta de recursos humans, varen provocar que OJE de Mallorca s'anàs tenyint d'un nou vernís d'obertura i major pluralitat. La posterior entrada d'afiliats en partits polítics que anaven de l'extrema esquerra a l'extrema dreta ho posa en relleu. De tota manera, el referent bàsic de la majoria d'aquell petit nucli de *cadetes* i *guías* interessats en qüestions doctrinals continuaria essent fins 1976 l'acceptació i suport al franquisme.

OJE de Mallorca va reflectir de manera molt gràfica les contradiccions de la política juvenil del règim franquista i de la seva instrumentalització d'OJE. Potser per aquesta raó va sofrir el rebuig de gran part dels col·lectius desvinculats de la delegació de joventut. Però a pesar de tot això un reduït nombre d'afiliats d'OJE va fer efectiva de manera molt notable bona part dels seus fins. De fet, actualment estan ocupant importants càrrecs al si de la nostra societat —al món universitari, el polític o el dels mitjans de comunicació—. I, com alguns d'ells manifesten,

142. Vid. «VI Estudio Superior de la Juventud», *Revista del Instituto de la Juventud*, agost de 1976.

143. Parlam d'alguns, perquè també havia grups juvenils catòlics, com els vinculats a l'Opus Dei que no potenciaven aquests valors.

el seu pas per l'organització els va proporcionar un bagatge gens menyspreable de valors com el treball, la convivència o la responsabilitat.

Òbviament, l'esmentada obertura i democratització d'OJE de Mallorca va ser possible gràcies a la progressiva autonomia i obertura d'OJE a nivell estatal, que —encara que en ziga-zaga— s'anà produint durant la dècada i s'accelerà des de 1974. Amb la seva desvinculació progressiva de la delegació de joventut, tots aquells que consideraven OJE com una simple entitat prestadora de serveis varen marxar. Aquesta minva d'efectius s'agregà amb l'abandó de l'organització per part dels afiliats amb més inquietuds ideològiques, que ara podien pertànyer a les opcions associatives, tant socials com polítiques, que estaven emergint en aquells moments.

A OJE de Balears només un petit grup d'afiliats va decidir continuar, aprofundint en els aspectes educatius a partir de les actituds dels propis afiliats. A altres províncies OJE va desaparèixer o varen ser grups o persones amb interessos no sempre coincidents els que varen continuar. Aquesta barreja d'estils i interessos provocaria la marxa d'aquells que no es consideraven identificats amb l'evolució de l'organització, com de fet va succeir a Balears.

Resum

S'hi analitza la trajectòria de l'Organización Juvenil Española —OJE— a Mallorca durant els darrers anys del franquisme. Creada pel règim franquista l'any 1960, l'organització intentarà —sense èxit— adaptar-se als anys 70 i millorar els seus baixos índexs de participació i incidència entre els joves. Després de la mort del general Franco, OJE es convertirà en una entitat autònoma, amb una redefinició de la seva línia i objectius. Això suposarà una forta minva en el nombre d'afiliats a tot l'Estat, però no la desaparició de l'organització.

Paraules clau: Organización Juvenil Española; franquisme; Mallorca; feixisme; organitzacions juvenils; anys setanta.

Abstract

This paper analyses the evolution of the *Organización Juvenil Española* —OJE— during the final period of Franco's regime. Created in 1960 by this regime, OJE attempted unsuccessfully to adapt to the lifestyles of the seventies and to improve the low level of participation and incidence by young people. After general Franco's death, OJE was transformed into an autonomus entity an redefined its objectives. These efforts were met by a decline in the number of affiliated members throughout the entire spanish state. Nevertheless. OJE did not disappear.

Keywords: Organización Juvenil Española; Franco's regime; Mallorca; Fascism; Youth Organizations; seventies.